Ірина Мигович,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри романо-германської філології,
Державний заклад «Луганський
національний університет
імені Тараса Шевченка».

E-mail: irina.migovich@gmail.com

ORCID 0000-0003-0060-5387

Iryna Myhovych,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor
of Roman and Germanic Philology Chair,
State Institution «Luhansk Taras Shevchenko
National University».

СИСТЕМА МЕНЕДЖМЕНТУ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВІДНОСНО ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

На основі результатів кейсового дослідження системи менеджменту інституційної політики інтернаціоналізації діяльності одного з класичних закладів вищої освіти Польської Республіки – Університету Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) доведено, що міра розвитку інституційної політики інтернаціоналізації закладу вищої освіти залежить від інституційної культури установи, яка в свою чергу частково формується під впливом географічних особливостей розташування – територіального межювання з сусідніми країнами, а також від економічного потенціалу регіону дислокації. Обґрунтовано, що інтернаціоналізація – це не просто сучасний процес провадження освітніх послуг, а ресурс розвитку вищої освіти, спрямований на створення системи, що відповідає міжнародним стандартам, оперативно реагуючої на виклики сучасного глобалізованого середовища.

Ключові слова: система вищої освіти, менеджмент освітньої діяльності, інституційна політика освітньої установи, інтернаціоналізація.

National systems of higher education in the countries of Eastern Europe for a considerable period of time have been developing under the influence of totalitarian educational model. However, reforms in the field of higher education that started at the end of the 20th century indicated steady changes in the development of national higher education systems in these countries within the Bologna process, such as: changing the admission criteria to classical universities, independent curricula formation and organization of educational process, eradication of nomenclature system of appointment to academic positions, establishing of collective management bodies with the participation of teachers and students, etc. We consider these factors as the basis for gradual implementation of internationalization trend in the work of classical universities of Eastern Europe. Following J. Knight, we view internationalization as the process of integrating intercultural aspects in education, research and service-providing processes at institutions of higher education. Being looked upon through the time frame of the end of the 20th – beginning of the 21st centuries, which is proved to be quite disturbing in the countries mentioned, this process is considered to be promising from the standpoint of the analysis of change of the national systems of higher education under the influence of globalization. Based on the case study of the institutional internationalization policy management system of one of the classical higher education institutions of the Republic of Poland – Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), the fact has been proved that the level of institutional internationalization policy depends on institutional culture, which, in turn, is formed partially under the influence of geographical peculiarities of location - territorial bounding with neighboring countries, as well as economic potential of the region of dislocation. It has also been substantiated that internationalization is not a mere modern process of providing educational services, but a resource of higher education system development aimed at establishing a system that meets international standards and responds to challenges of modern globalized world.

Keywords: higher education system, management of educational activity, institutional policy of educational institution, internationalization.

Постановка проблеми. У глобалізованому просторі сучасного суспільства надання освітніх послуг є однією з важливих з економічної точки зору експортних галузей для країн – лідерів на міжнародному ринку освітніх послуг. Усвідомлення того факту, що вища освіта – це товар, який можна продавати в глобальних масштабах, називаємо одним з тих чинників поступової реконструкції національних систем вищої освіти, які і нині впливають на консолідацію глобального академічного

простору вищої освіти та європейського простору вищої освіти (*European Higher Education Area – EHEA*). Поширення економічної активності європейських держав за межі національних кордонів відкрило Європі нові фінансові ринки та зробило доступною міжнародну мобільність. Приватні підприємства та бізнеси змогли працювати у будь-якій частині світу, розробляючи та віддалено пропонуючи свої товари і послуги. Важкій промисловості та виробництву в більшості країн Східної Європи протягом останніх десятиліть приділено мінімум уваги з боку національних урядів. На цьому тлі наявне зростання конкурентоспроможності сфери знань. Наслідки таких змін в зовнішньоекономічному житті країн мають вирішальне значення для національних систем вищої освіти – в якості виробників та розповсюджувачів знань національні заклади вищої освіти (ЗВО) стають провідними стейкхолдерами (*stake-holders*) та рушійною силою міжнародної конкурентоспроможності та економічного зростання країн. Такі змінені реалії функціонування ЗВО в свою чергу спричиняють зміни менеджменту діяльності освітніх установ в контексті реалізації ними інституційних політик інтернаціоналізації. Розглянемо це на прикладі кейсового аналізу діяльності одного з класичних університетів Польської Республіки – **Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні** (*Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*).

Мета статті. Пропонована стаття присвячена аналізу взаємозв'язку та взаємовпливу системи менеджменту класичної освітньої установи та інституційної політики інтернаціоналізації закладу. Дослідження проведене на прикладі вивчення роботи Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Польська Республіка.

Виклад основного матеріалу. Університет було засновано через три місяці після припинення нацистської окупації Любліну. Група вчених зі Львова спільно з польськими дослідниками, які пережили окупацію Любліну, почали працювати у на той час Люблінському католицькому університеті (спеціалізувався на гуманітарних науках). На його базі 23 жовтня 1944 р. Польський комітет національного звільнення започаткував Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Польська реформа організаційної структури закладів вищої освіти 70-х рр. вплинула і на університет – 77 кафедр було реорганізовано у 21 інститут, які було розділено на ті, що займаються викладацькою, і ті, що займаються науковою діяльністю. Станом на сьогодні в структурі університету функціонує 11 факультетів у Любліні та кампус у м. Пулава. Освітня пропозиція включає понад 80 програм англійською мовою та більше 250 спеціалізацій. У 2017 академічному році в університеті навчалося понад 1600 іноземних студентів, була наявна 181 угода про співробітництво з закордонними інституціями вищої освіти та широкий вибір варіантів міжнародних стажувань [*History, 2017: c. 2*].

Офіційний сайт університету дає можливість ознайомитися зі *Стратегією інтернаціоналізації 2016 – 2021 років*, в якій окреслені цілі, перспективні джерела фінансування, система менеджменту та шляхи реалізації процесу відповідно до компонентів системи вищої освіти – на рівні надання освітніх послуг та на рівні провадження дослідницької діяльності. Окремі розділи присвячено питанням мобільності студентів, викладацького та адміністративного персоналу, а також створенню спеціального міжнародного простору (*International Space*), який власне робить можливою імплементацію процесу інтернаціоналізації в університеті [*Internationalization Strategy, 2017*].

Серед стратегічних цілей, які привернули нашу увагу, назвемо: розвиток дослідницького потенціалу у напрямку зміцнення міжнародного наукового

співробітництва, інтернаціоналізацію процесу навчання і викладання, розвиток міжнародних компетентностей студентів, збільшення зовнішнього фінансування наукових досліджень і навчання, збільшення кількості іноземних студентів. Окреслені цілі відповідають теоретичним положенням щодо процесу інтернаціоналізації національних систем вищої освіти. Щодо менеджменту, в документі мова йде про створення команди осіб на факультетах, відповідальних за, зокрема, координацію конкретних заходів та програм таких, як *Erasmus+*, грантові програми наукових досліджень і навчання, набір іноземних студентів тощо. Діапазон роботи таких міжнародних факультетських команд окреслено крізь призму огляду фінансових ресурсів для реалізації процесу інтернаціоналізації. Імпонує нам також і те, що акцент в документі зроблено на інформаційному компоненті, який передбачає: популяризацію інформації, візуальну ідентифікацію, адміністрування веб-сторінок факультетів (у тому числі англійською та російською мовами), присутність в соціальних мережах, підготовку рекламних матеріалів, розробку планів інформаційних і рекламних заходів, циклічні рекламні заходи, наприклад, щорічні наради з міжнародними партнерами тощо. Розширення мережі міжнародних партнерів заплановане, зокрема, за рахунок використання індивідуальних наукових контактів викладачів факультетами та університетом в цілому.

Підтримуємо і окреслені в документі ідеї стосовно інтернаціоналізації досліджень та навчання. Так, щодо досліджень, документ наголошує на таких аспектах: створення нових або приєднання до існуючих дослідницьких консорціумів, співпраця з міжнародними організаціями та фондами підтримки освіти і науки, визначення стратегічних з географічної точки зору регіонів, які є перспективними для окремих факультетів у науково-дослідній діяльності, розробка програм міжнародних наукових стажувань студентів по окремих факультетах тощо. В розрізі «навчання» інтернаціоналізація має відбуватися через викладання окремих модулів або освітніх програм іноземними мовами, збільшення кількості програм подвійного диплому, активнішу співпрацю з програмою *Erasmus+*, розширення освітньої пропозиції на програми післядипломної освіти для іноземних студентів, підтримку навчальних поїздок студентів відповідно до міжнародних проектів, що проводяться з закордонними університетами-партнерами тощо.

Ми вже зазначали, що документ говорить і про створення так званого *міжнародного простору* на факультетах як середовища, що сприятиме інтенсифікації міжнародної діяльності факультетів у всіх можливих напрямках. Умови, названі для цього, є такими: розвиток мовних компетентностей студентів та викладачів університету, підтримка польських студентів університету, які виїжджають за кордон, і іноземних студентів, які приїжджають навчатися в університет (консультування, тьюторство тощо), створення системи юридичних послуг для іноземних студентів, що передбачає і допомогу в питанні зарахування на навчання, створення стипендіальної системи для іноземних студентів університету, розвиток мовних та міжкультурних компетентностей адміністративного персоналу, що займається роботою з іноземними студентами та викладачами, зокрема шляхом проведення семінарів, навчальних курсів, візитів до університетів-партнерів тощо, створення умов для соціокультурної інтеграції іноземних студентів, створення системи моніторингу іноземних студентів та постійного контакту з ними після закінчення навчання, створення програми регулярних візитів закордонних професорів, координовані дії щодо промоції міжнародного іміджу університету через соціальні мережі, наукові заходи, такі як відкриті лекції англійською мовою

відомих діячів та інші заходи з промоції, удосконалення інформаційної системи університету з використанням англійської мови, надання інформації бібліотечним сервісом університету англійською мовою.

Фінансова підтримка названих напрямків має відбуватися: з бюджетних джерел, таких як програми підтримки інтернаціоналізації вищої освіти Міністерства науки і вищої освіти, Національного наукового центру та Національного центру досліджень і розробок; шляхом отримання коштів Європейського Союзу для досліджень та інтернаціоналізації вищої освіти; шляхом отримання коштів від приватних спонсорів, фондів та міжнародних організацій за межами Європейського Союзу; внаслідок співпраці з владними структурами міст та провінцій.

Не зважаючи на наявність стратегічного документу з інтернаціоналізації в університеті, сайт університету не дає можливості отримати інформацію про офіс міжнародного співробітництва як загально університетську структуру. На кожному факультеті існує власний структурний підрозділ, який контролює та сприяє розвитку міжнародної діяльності факультету, участі студентів і викладачів в програмах мобільності, збільшенню кількості угод про співробітництво з закордонними освітніми установами. Отримавши консультацію від декана факультету політичних наук, професора, Івонни Хофман [*Leadership, 2017*], ми знайшли підтвердження викладеному – в університеті факультети реалізують заходи щодо інтернаціоналізації навчання і досліджень всередині власне структурних підрозділів, додаткові структури чи підрозділи університетського рівня відсутні, факультети керуються університетською візією щодо інтернаціоналізації, проте мають автономію відносно шляхів її реалізації. Так, до складу адміністративних органів того ж таки факультету політичних наук входить посада заступника декана з питань досліджень та міжнародного співробітництва, на офіційному сайті факультету наявні окремі сторінки, присвячені інтернаціоналізації та роботі в рамках програми *Erasmus+*, перелік білатеральних угод з університетами-партнерами за кордоном та програм подвійного диплому [*Statistics, 2017*]. Кожний факультет має координатора програми *Erasmus+*, надає перелік курсів та освітніх програм іноземними мовами.

Для нашого дослідження така модель організації міжнародної діяльності представляла собою певний виклик, оскільки для отримання статистичної інформації відповідно до виокремлених нами критеріїв ми зверталися до окремих факультетів, а надані ними дані, які були подекуди фрагментарними (рік початку вибірки – 2004), зводили до загально університетського рівня шляхом додавання. Тим не менш вважаємо отримані показники об'єктивними і такими, що дозволяють на їхній основі розробити матрицю інституційної системи інтернаціоналізації Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні.

Таблиця 1

Показники університетської мобільності – зведена статистика по роках [MCSU, 2017]

Рік		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	РАЗОМ	
Мобільність персоналу	Вхідна мобільність	Бакалавр / магістр (дфн, зфн)	420	452	523	506	550	557	495	624	753	836	947	961	1005	1107	
		Доктор філософії	25	27	42	31	34	28	36	43	45	58	53	61	66	64	
		Erasmus / Erasmus+	201	222	235	221	267	254	271	308	342	324	321	356	348	407	
	Білатеральні угоди	Вихідна мобільність	136	135	145	163	174	175	167	181	184	175	202	213	210	253	2513
		Кількість наявних угод	82	95	101	113	127	125	134	137	148	156	164	173	179	181	1915
		Кількість співробітників в, що вийжджали	85	49	63	82	159	243	278	452	485	488	464	502	484	544	
		Кількість співробітників в, що вийжджали	183	161	180	167	175	250	268	271	253	310	518	516	528	521	4378
		Кількість студентів, що вийжджали	161	153	161	306	374	480	577	639	614	617	658	807	598	745	4301
		Кількість студентів, що вийжджали	179	256	275	210	325	354	265	498	346	431	574	584	683	567	6890
		Кількість студентів, що вийжджали	1472	1550	1725	1799	2185	2466	2491	3153	3170	3395	3901	4173	4101	4389	5547
РАЗОМ																39970	

За підсумками аналізу твердимо, університет є особливим з точки зору структурної організації міжнародної діяльності – перейняв британську модель роботи і передав функції міжнародного офісу на факультети. Територіальне розташування установи вплинуло на національний склад і кількість іноземних студентів університету – переважна їхня більшість з України та Білорусі. Наведені дані свідчать про щорічне зміцнення міжнародного потенціалу університету, на що вказує і четверта позиція в національному рейтингу 2017 року за показником «інтернаціоналізація» серед аналізованих нами освітніх установ [Perspektywy, 2017]. Інституційна політика інтернаціоналізації для університету є засобом забезпечення якості освіти та досліджень. Реалізація цієї політики дає можливість студентам здобути навички, які допомагають їм ефективно діяти на міжнародному ринку праці, спілкуватися в умовах полікультурного суспільства, розв'язувати проблеми міжнародного характеру на основі принципів толерантності і спроможності виступати захисниками миру і стабільності.

У процесі реалізації інституційної політики інтернаціоналізації університет ставить перед собою низку завдань, таких як: збільшення кількості іноземних студентів, збільшення показників мобільності всіх типів, впровадження освітніх програм і курсів іноземними мовами, європеїзованих курсів, впровадження спільних з іноземними партнерами програм тощо. Щодо форм реалізації поставлених завдань, називаємо такі: мобільність всіх типів, програми професійного розвитку викладацького та адміністративного складу університетів, міжнародна співпраця в дослідницькій діяльності, набір іноземних студентів, мовна підготовка для іноземних студентів, розробка спільних з закордонними партнерами інтернаціоналізованих освітніх програм і курсів, спільні аспірантські та докторські студії тощо. SWOT-аналіз стану розвитку інституційної політики інтернаціоналізації університету дозволяє говорити про такі принципи функціонування політики: універсальність стратегічного, діяльнісного, системного аспектів; публічність; об'єктивність; систематичність; субсидіарність (узгодження делегованих повноважень і відповідальності).

Менеджмент діяльності університету в контексті реалізації інституційної політики інтернаціоналізації передбачає наявність: стратегії (візії), форм та процедур забезпечення процесу інтернаціоналізації, розподіл повноважень щодо реалізації інституційної політики інтернаціоналізації між усіма учасниками освітнього процесу; наявність ресурсів для реалізації політики та інформаційних систем для ефективного управління окремими напрямками політики; інших процедур та заходів, визначених спеціальними документами ЗВО.

Висновки. Таким чином, інституційну політику інтернаціоналізації освітньої установи розглядаємо як процес набуття ЗВО міжнародної перспективи відповідно до трьох аспектів – цільового, процесуального та структурного, а також як здійснення діяльності, яка передбачає залучення вищої адміністрації до розробки бачення такої перспективи для інституції в цілому. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в порівняльному аналізі роботи декількох освітніх установ Польської Республіки, а також класичних університетів декількох країн Східної Європи.

ЛІТЕРАТУРА

- History*, 2017 – History / Maria Curie Skłodowska University. Retrieved from: <https://www.umcs.pl/en/history,3127.htm#page-2>.
- Internationalization Strategy*, 2017 – Internationalization Strategy / Maria Curie Skłodowska University. Retrieved from: <https://www.umcs.pl/en/internationalization,9660.htm>.
- Leadership*, 2017 – Leadership of the Political Science Faculty / Maria Curie Skłodowska University. Retrieved from: <https://www.umcs.pl/en/leadership,10201.htm>.
- MCSU*, 2017 – Maria Curie Skłodowska University Official Site / Maria Curie Skłodowska University. Retrieved from: <https://www.umcs.pl/en/>.
- Perspektywy*, 2017 – Perspektywy University Ranking 2017. Internationalization / Perspektywy. Retrieved from: <http://ranking.perspektywy.org/2017/ranking-uczelnia-akademickich/ranking-uczelnia-akademickich-wg-grup-kryteriow/umiedzynarodowienie>.
- Statistics*, 2017 – Statistics of the Political Science Faculty / Maria Curie Skłodowska University. Retrieved from: <https://www.umcs.pl/en/incoming-students,12774.htm>.

УДК 373.3.016: 51-048.35]:005.336.4(4) DOI 10.31470/2308-5126-2019-45-2-79-85

Валентина Панченко,
старший викладач кафедри педагогіки,
теорії та методики початкової освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди».

Valentyna Panchenko,
a Senior Lecturer of the Department of
Pedagogy, Theory and Methodology of
Primary Education at SHEI «Pereyaslav-
Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State
Pedagogical University».

E-mail: pan_val@ukr.net
ORCID 0000-0002-3480-4301

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті досліджено проблему модернізації змісту математичної освіти учнів початкових класів на основі досвіду країн Європейського Союзу. Розглянуто типову модель освітньої системи в країнах ЄС, схарактеризовано модель державного стандарту та навчальних програм із математики, виокремлено компетенції, характерні для навчальних програм. Розглянуто процеси оновлення педагогічної та математичної освіти в Україні. Визначено змістові лінії математичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти; теоретично обґрунтовано та розкрито компетентнісну спрямованість оновлених навчальних програм з математики. Здійснено перелік математичних знань, відображених у вигляді термінів, уявлень, понять, законів, залежностей, властивостей, які повинні засвоїти учні початкових класів; наведено приклади розумових та практичних умінь, які формуються в учнів початкової школи; виокремлено рівні навчальних досягнень учнів та вимоги до оцінювання усних та письмових відповідей учнів. Проаналізовано підходи до процесів модернізації початкової математичної освіти в Україні.

Ключові слова: математична освіта, модернізація, компетентнісний підхід, компетенції, державний стандарт, навчальні програми, змістові лінії.

The article deals with the problem of modernizing the content of mathematical education of the primary school students on the basis of the experience of the European Union countries. It is determined that a person-centered, integration, informatization, competence approach also apply to the primary education. The typical model of the educational system in the EU countries is considered, which includes a list of general objectives and objectives of teaching the particular subjects, a basic curriculum that divides a studytime between the subject fields/subjects, standards of the subject areas that determine the minimum content of curricula and the succession of study the educational material, requirements to the level of the students' progress in the subject areas of the educational subjects. The processes of updating the pedagogical and mathematical education in Ukraine are considered. It is indicated that the main goal of education is a comprehensive development of the student's personality, his talents, abilities, competencies and cross-cutting abilities. It is stated that humanitarization and humanization, person-centered model of education, reforming and modernization are to ensure the proper quality of mathematical education, the fundamentality of mathematical training, the formation of a mathematical style of thinking, the effectiveness of the mathematical knowledge's application. The model of the state standard and educational programs in Mathematics is characterized, the competencies characteristic for the curricula are singled